

Colecția *Biblioteca de drept public* a fost inițiată de Editura Universul Juridic în colaborare cu dl prof. dr. Ion DELEANU.

- Tomul 1:** Radu CHIRIȚĂ – Dreptul la un proces echitabil
- Tomul 2:** Mircea URSUȚA – Procedura contravențională
- Tomul 3:** Monica Elena OȚEL – Răspunderea internațională în domeniul mediului
- Tomul 4:** Tudor ONIGA – Delegarea legislativă
- Tomul 5:** Steluța IONESCU – Justiție și jurisprudență în statul de drept
- Tomul 6:** Ion Popa IRINEU – Substanța morală a dreptului
- Tomul 7:** Oliviu PUIE – Contenciosul administrativ
- Tomul 8:** Ion GÂLEA – Folosirea forței în dreptul internațional actual
- Tomul 9:** Ion BRAD – Revocarea actelor administrative
- Tomul 10:** Ioan LAZĂR – Jurisdicții administrative în materie financiară
- Tomul 11:** Andra IFTIMIEI – Constituționalizarea în dreptul penal român și francez
- Tomul 12:** Răzvan Cosmin ROGHINĂ – Logica și efectele transplantului constituțional din 1866

Mihaela VRABIE

PROTECȚIA JUDICIARĂ A CARTEI DREPTURILOR FUNDAMENTALE A UNIUNII EUROPENE

ACT NORMATIV DE DREPT PRIMAR AL UNIUNII EUROPENE,
CU FORȚĂ JURIDICĂ OBLIGATORIE PENTRU INSTITUȚIILE
UE, STATELE MEMBRE ȘI INSTANȚELE NAȚIONALE

Universul Juridic
București
-2017-

Cuprins

Listă a abrevierilor și acronimelor	5
Considerații preliminare	9
1. Actualitatea temei investigate	9
2. Scopul și obiectivele lucrării	11
Capitolul 1. Considerații generale privind cadrul juridic care reglementează protecția drepturilor fundamentale în Uniunea Europeană după intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona	15
<i>Secțiunea 1. Principalele modificări legislative aduse de Tratatul de la Lisabona în materia protecției drepturilor fundamentale în Uniunea Europeană.....</i>	<i>15</i>
<i>Secțiunea a 2-a. Adoptarea și intrarea în vigoare a Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene. Noul statut juridic al Cartei după Tratatul de la Lisabona.....</i>	<i>25</i>
<i>Secțiunea a 3-a. Principalele surse normative ale drepturilor fundamentale în Uniunea Europeană după intrarea în vigoare a Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene.....</i>	<i>33</i>
Capitolul 2. Conținutul normativ al Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene.....	41
<i>Secțiunea 1. Prezentare generală a drepturilor prevăzute de Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene</i>	<i>41</i>
<i>Secțiunea a 2-a. Analiza conținutului și a surselor drepturilor prevăzute de Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene</i>	<i>45</i>
<i>Secțiunea a 3-a. Drepturi „noi” și drepturi „existente”</i>	<i>70</i>
<i>Secțiunea a 4-a. Distincția dintre drepturile și principiile prevăzute de Cartă. Importanța acestei distincții.....</i>	<i>79</i>

Capitolul 3. Domeniul de aplicare a Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene.....86

Secțiunea 1. Modul de aplicare a Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene.....87

Secțiunea a 2-a. Aplicarea Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene din punctul de vedere al destinatarilor acesteia.....95

 § 1. Aplicarea Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene de către instituțiile și organele Uniunii Europene95

 § 2. Aplicarea Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene de către statele membre ale Uniunii Europene.....99

Secțiunea a 3-a. Aplicarea Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene din punctul de vedere al beneficiarilor drepturilor prevăzute de aceasta114

 § 1. Criteriul subiectiv114

 § 2. Criteriul teritorial116

 § 3. Efectele orizontale ale dispozițiilor Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene.....123

Capitolul 4. Protecția judiciară a drepturilor prevăzute de Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene.....135

Secțiunea 1. Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene în jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene135

 § 1. Competența Curții de Justiție a Uniunii Europene în domeniul soluționării cauzelor care au ca obiect drepturi fundamentale prevăzute de Cartă135

 § 2. Date statistice privind practica judiciară și analiza unor hotărâri în care CJUE a exercitat un control de legalitate pe baza dispozițiilor Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene147

Secțiunea a 2-a. Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene în jurisprudența instanțelor statelor membre.....170

 § 1. Competența instanțelor naționale în domeniul soluționării cauzelor care au ca obiect drepturi fundamentale prevăzute de Cartă170

 § 2. Date statistice privind practica judiciară și analiza unor hotărâri în care instanțele naționale au exercitat un control de legalitate pe baza dispozițiilor Cartei175

Capitolul 5. Impactul intrării în vigoare a Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene asupra sistemului de protecție a drepturilor fundamentale în Uniunea Europeană – conflict sau convergență?.....192

Secțiunea 1. Elemente de conflict aduse de intrarea în vigoare a Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene în sistemul de protecție a drepturilor fundamentale în Uniunea Europeană.....193

 § 1. Noțiunea de „conflict” în contextul sistemului de protecție a drepturilor fundamentale193

 § 2. Suprapunerea izvoarelor de drept care prevăd drepturi fundamentale europene195

 § 3. Suprapunerea competenței instanțelor statelor membre și instanțelor supranaționale în domeniul soluționării cauzelor care au ca obiect drepturi fundamentale europene.....200

Secțiunea a 2-a. Elemente de convergență aduse de intrarea în vigoare a Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene în sistemul de protecție a drepturilor fundamentale în Uniunea Europeană.....204

 § 1. Noțiunea de „convergență” în contextul sistemului de protecție a drepturilor fundamentale204

 § 2. Elemente de convergență normativă.....208

 2.1. Elemente de convergență în relația dintre dreptul Uniunii Europene și Convenția Europeană a Drepturilor Omului208

Respect pentru oameni și cărți

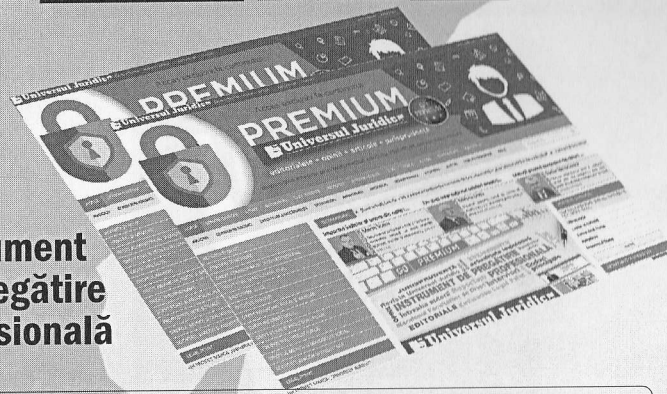
2.2. Elemente de convergență în relația dintre dreptul Uniunii Europene și dreptul statelor membre ale UE	213
§ 3. Elemente de convergență judiciară	219
3.1. Elemente de convergență în relația dintre Curtea de Justiție a Uniunii Europene și Curtea Europeană a Drepturilor Omului	219
3.2. Elemente de convergență în relația dintre Curtea de Justiție a Uniunii Europene și instanțele statelor membre	226

Capitolul 6. Concluzii generale	242
---------------------------------------	-----

Bibliografie	258
--------------------	-----

Universul Juridic

nihil sine iure

instrument
de pregătire
profesională

PARTENERIAT

Suntem o comunitate impresionantă
– peste **40.000 de membri activi**

ONLINE

Conținut juridic de calitate disponibil
de pe orice dispozitiv:
laptop, mobil sau tabletă

REZULTATE

Puteți accesa informații juridice reale, certificate
editorial, necesare activității dvs., în orice moment,
sub **semnătura specialiștilor recunoscuți în domeniu**

TRADIȚIE

În **15 ani** am devenit cel mai important actor al pieței
editoriale juridice! Peste **2.000 de titluri**,
600 de autori, **10 reviste juridice**. Acum și online!

ARTICOLE

Peste **7.000 de pagini** de conținut
profesional structurat pe **12 secțiuni**,
pentru a facilita accesul la conținutul relevant

LEGISLAȚIE

Modificări legislative, legi promulgate,
decizii CCR și ICCJ, proiecte de legi

ALĂTURĂ-TE CELOR 40.000 de profesioniști!
BENEFICIAZĂ de avantajele contului premium: GO PREMIUM!
Testează și convinge-te!

www.universuljuridic.ro

CAPITOLUL 1

Considerații generale privind cadrul juridic care reglementează protecția drepturilor fundamentale în Uniunea Europeană după intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona

Secțiunea 1

Principalele modificări legislative aduse de Tratatul de la Lisabona în materia protecției drepturilor fundamentale în Uniunea Europeană

Potrivit art. 6 alin. (1) TUE, așa cum a fost modificat prin Tratatul de la Lisabona¹, începând cu data de 1 decembrie 2009, Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene² a dobândit o valoare juridică echivalentă cu cea a tratatelor UE.

Introducerea Cartei în dreptul primar al UE, alături de celelalte modificări legislative aduse ordinii juridice a UE prin Tratatul de la Lisabona, reprezintă o reformă substanțială a tratatelor existente³,

¹ Publicat în JOCE C 306 din 17 decembrie 2007, disponibil la <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/ALL/?uri=OJ:C:2007:306:TOC>. Tratatul de la Lisabona a fost semnat de statele membre UE la 13 decembrie 2007 și a intrat în vigoare la 1 decembrie 2009, după ce a fost ratificat de toate statele membre în conformitate cu cerințele lor constituționale. Ratificarea Tratatului de la Lisabona a fost finalizată de către toate cele 27 de state membre ale UE la data de 13 noiembrie 2009.

² Denumită în continuare Carta. Carta a fost publicată pentru prima dată în JOCE C 364 din 18 decembrie 2000, ca un document fără forță juridică obligatorie. Ulterior, Carta a fost publicată, într-o formă modificată, în JOCE C 303 din 17 decembrie 2007 și republicată în JOUE C 83 din 30 martie 2010 și în JOUE C 326 din 26 octombrie 2012.

³ R. Schütze, *Dreptul constituțional al Uniunii Europene*, Ed. Universitară, București, 2012, p. 40.

ceea ce face necesar ca analiza efectelor intrării în vigoare a Cartei asupra sistemului UE de protecție a drepturilor omului să înceapă prin analiza contextului legislativ actual al UE, conturat de principalele elemente de noutate aduse de Tratatul de la Lisabona în materia protecției drepturilor fundamentale.

Din perspectivă istorică, intrarea în vigoare la 1 decembrie 2009 a Tratatului de la Lisabona finalizează „procesul început cu Tratatul de la Amsterdam și Tratatul de la Nisa în vederea sporirii eficienței și legitimității democratice a Uniunii și a îmbunătățirii coerenței sale”¹. Tratatul de la Lisabona reprezintă, totodată, rezultatul eforturilor făcute la nivel european de a depăși impasul provocat de respingerea Constituției Europene² și de a păstra cele mai importante prevederi din Tratatul de instituire a unei Constituții pentru Europa din punctul de vedere al reformei instituționale, legitimității democratice și al protecției drepturilor cetățenilor europeni. Deși condițiile politice au impus renunțarea la Constituția Europeană, Tratatul de la Lisabona a păstrat, în mare parte, conținutul Tratatului de instituire a unei Constituții pentru Europa, fiind „identic, în cele mai importante aspecte, cu Tratatul constituțional”³.

În esență, Tratatul de la Lisabona aduce modificări importante dreptului primar al UE⁴, modificând cele două tratate⁵ care constituie

¹ Tratatul de la Lisabona, alin. (1) din Preambul.

² Tratatul de instituire a unei Constituții pentru Europa a fost semnat la Roma, la data de 29 octombrie 2004. Pentru a intra în vigoare, acesta trebuia să fie ratificat de toate statele membre ale UE, însă procesul de ratificare s-a soldat cu un eșec în mai multe state membre.

³ P. Craig, *The Lisbon Treaty: Law, Politics and Treaty Reform*, Oxford University Press, Oxford, 2010, p. 23.

⁴ Potrivit art. 2 din Tratatul de la Lisabona, „adjectivul «comunitar» se înlocuiește prin «a/al/ai/ale Uniunii»”, ca urmare a preluării, de către Uniunea Europeană, a competențelor conferite anterior Comunității Europene. În consecință, începând cu data de 1 decembrie 2009, dreptul comunitar a devenit dreptul Uniunii Europene.

⁵ Denumirile actuale ale tratatelor aflate în vigoare, conform Tratatului de la Lisabona, sunt următoarele: Tratatul privind Uniunea Europeană (TUE), Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE) și Tratatul instituind CEEA.

baza constituțională a UE, respectiv Tratatul privind Uniunea Europeană¹ și Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene².

Tratatul de la Lisabona a fost adoptat ca urmare a necesității de restructurare a instituțiilor europene, punând la dispoziția UE cadrul legal și instrumentele juridice necesare unei reforme instituționale, în scopul realizării unei funcționări mai flexibile a UE.

De asemenea, Tratatul de la Lisabona introduce numeroase modificări prin care „a simplificat în mod satisfăcător instrumentele Uniunii și procedurile de legiferare”³ la nivelul UE.

Un alt obiectiv important, care transpare din conținutul multor dispoziții ale Tratatului de la Lisabona, îl constituie democrația și transparența în cadrul UE. Afirmând în mod expres că „funcționarea Uniunii se întemeiază pe principiul democrației reprezentative”⁴, Tratatul de la Lisabona își propune să ofere premisele unei reprezentativități mai bune la nivel instituțional a cetățenilor europeni.

Modificările aduse de Tratatul de la Lisabona vizează și structura înseși a UE, prin desființarea împărțirii anterioare a UE bazată pe cei trei piloni: Comunitatea Europeană, politica externă și de securitate comună (PESC) și cooperarea statelor membre în domeniile justiției și afacerilor interne (JAI).

Totodată, intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona aduce numeroase modificări legislative la nivelul protecției drepturilor fundamentale, modificări care au contribuit la creșterea importanței drepturilor fundamentale în cadrul UE. Cele mai importante dintre aceste elemente de noutate legislativă care au produs efecte asupra protecției drepturilor fundamentale la nivelul UE sunt, fără îndoială, introducerea Cartei în dreptul primar al UE, precum și deschiderea perspectivei de aderare a UE la Convenția EDO⁵.

¹ Tratatul privind Uniunea Europeană a fost semnat la 7 februarie 1992 și a intrat în vigoare la data de 1 noiembrie 1993.

² După intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona, la data de 1 decembrie 2009, Tratatul de instituire a Comunității Europene a fost redenumit „Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene”. Tratatul de instituire a Comunității Europene a fost semnat la 25 martie 1957 și a intrat în vigoare la data de 1 ianuarie 1958.

³ R. Schütze, *op. cit.*, p. 42.

⁴ Art. 10 alin. (1) TUE.

⁵ Potrivit art. 6 alin. (2) TUE.

Principala modificare legislativă adusă de Tratatul de la Lisabona în ceea ce privește protecția drepturilor fundamentale o reprezintă recunoașterea valorii juridice obligatorii a Cartei, care a dobândit astfel o poziție importantă în ordinea juridică a UE, având acum aceeași valoare juridică cu cea a tratatelor¹.

Principalul efect al recunoașterii forței juridice obligatorii a Cartei de către Tratatul de la Lisabona îl reprezintă faptul că toate instituțiile, organismele și agențiile UE, cât și statele membre, atunci când pun în aplicare dreptul UE, trebuie să respecte drepturile prevăzute de Cartă în același mod în care trebuie să respecte prevederile tratatelor, pe baza principiului aplicabilității directe, imediate, prioritare și chiar a efectului direct în anumite cazuri². În practica judiciară, această recunoaștere este de natură să producă o intensificare a dialogului judiciar dintre instanțele statelor membre și CJUE, fapt dovedit deja de creșterea numărului de cereri pentru pronunțarea unei hotărâri preliminare referitoare la forța juridică a Cartei, la efectele juridice ale intrării în vigoare a Cartei și la raportul dintre Cartă, Convenția EDO și actele normative naționale care reglementează drepturi fundamentale³. Ca urmare a intrării în vigoare a Cartei, numărul cererilor prin care CJUE este sesizată cu soluționarea unor cauze din materia drepturilor omului a crescut în mod semnificativ⁴ și, astfel, a sporit potențialul de conflict dintre instanțele naționale și CJUE, precum și dintre cele două instanțe supranaționale, respectiv CJUE și CEDO.

Acest potențial de conflict dintre instanțe ar putea fi atenuat însă de un alt element important de noutate legislativă pentru protecția

¹ Potrivit art. 6 alin. (1) TUE.

² Pentru detalii privind efectul direct al dispozițiilor Cartei, a se vedea *infra*, Cap. 3, Secț. 1, iar pentru detalii privind efectul direct orizontal al dispozițiilor Cartei, a se vedea *infra*, Cap. 3, Secț. 2.

³ Cauza C-571/10, *Kamberaj*, CJUE; cauza C-617/10, *Fransson*, CJUE.

⁴ În perioada 2009-2012, CJUE a făcut referire sau s-a bazat pe dispozițiile Cartei ca temei de drept în cel puțin 122 de decizii, iar Tribunalul (fostul Tribunal de Primă Instanță) în cel puțin 37 de decizii. În 27 dintre aceste 122 de decizii, CJUE a ales să își fundamenteze dispozitivul hotărârii pe una sau mai multe dispoziții ale Cartei, iar Tribunalul a ales să utilizeze Carta în 7 dintre cele 37 de decizii ale sale. În acest sens, a se vedea G. de Búrca, *After the EU Charter of Fundamental Rights: The Court of Justice as a Human Rights Adjudicator?*, în *Maastricht Journal of European and Comparative Law* nr. 2/2013, vol. 20, p. 169.

drepturilor fundamentale la nivelul UE, element care se referă la reglementarea expresă¹ introdusă de Tratatul de la Lisabona cu privire la obligația de aderare a UE la Convenția EDO.

În condițiile impuse de tratatele existente anterior intrării în vigoare a Tratatului de la Lisabona, UE, ca atare, nu putea adera la Convenția EDO, întrucât nu avea personalitate juridică, deși toate statele membre ratificaseră această convenție. Din această perspectivă, Tratatul de la Lisabona aduce o altă modificare importantă în ceea ce privește protecția drepturilor fundamentale, recunoscând personalitatea juridică a UE și creând astfel cadrul juridic necesar viitoarei aderări².

Prin referirea expresă la viitoarea ratificare a Convenției EDO de către UE, Tratatul de la Lisabona a conferit aderării UE la Convenția EDO statutul de obligație juridică prevăzută de dreptul primar al UE, potrivit art. 6 alin. (2) TUE și Protocolului nr. 8 anexat Tratatelor fundamentale care reglementează condiții specifice pe care trebuie să le îndeplinească Acordul de aderare a UE la Convenția EDO.

Așa cum se arată și în preambulul Proiectului revizuit al Acordului privind Aderarea Uniunii la Convenția europeană pentru protecția drepturilor și libertăților fundamentale³, obiectivul principal al aderării îl constituie îmbunătățirea coerenței în ceea ce privește respectarea drepturilor și libertăților fundamentale în Europa, prin crearea posibilității de a supune unui control extern, exercitat de CEDO, actele, măsurile sau inacțiunile UE, iar aceasta deoarece, în prezent, nu există un mecanism jurisdicțional care să permită controlul extern al actelor UE, cele două sisteme supranaționale – Consiliul Europei și UE – evoluând în paralel. Însă, pe măsură ce UE s-a transformat într-un sistem politico-economic, s-a produs și intersectarea competențelor celor două organizații europene supranaționale, de unde a rezultat necesitatea unei convergențe⁴.

¹ Potrivit art. 6 TUE.

² Cadrul juridic necesar viitoarei aderări a fost completat prin intrarea în vigoare a Protocolului 14 al Convenției EDO, la data de 1 iunie 2010, care a modificat art. 59 al Convenției EDO pentru a permite UE să adere la Convenția EDO.

³ [http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/hrpolicy/Accession/Meeting_reports/47_1\(2013\)008rev2_EN.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/hrpolicy/Accession/Meeting_reports/47_1(2013)008rev2_EN.pdf), consultat la data de 15 aprilie 2014.

⁴ I. Gâlea, *Aderarea Uniunii Europene la Convenția Europeană a drepturilor omului*, Ed. C.H. Beck, București, 2012, p. 4.

Cu toate acestea, trăsăturile caracteristice ale dreptului UE au determinat apariția unor dificultăți în calea aderării, care au fost discutate în cadrul negocierilor formale dintre Comisia Europeană și statele membre ale Consiliului Europei. Aceste negocieri au fost finalizate la data de 5 aprilie 2013, prin elaborarea instrumentelor juridice care reglementează principalele aspecte juridice legate de aderarea UE la Convenția EDO, și concretizate în Raportul final privind aderarea Uniunii Europene la Convenția Europeană a Drepturilor Omului¹.

În plus, drumul UE către aderarea la Convenția EDO a devenit mult mai dificil prin pronunțarea avizului CJUE, prin care s-a dispus respingerea, la data de 18 decembrie 2014², a proiectului de Acord de aderare a UE la Convenția EDO înaintat de Comisia Europeană. Deși această decizie nu exclude aderarea viitoare a UE la Convenția EDO, care s-ar putea realiza în baza unui alt acord de aderare care să primească, în cele din urmă, un aviz pozitiv din partea CJUE, decizia CJUE din 18 decembrie 2014 adâncește distanța formală dintre cele două sisteme supranaționale și face cu atât mai necesară identificarea unor elemente de convergență normativă și judiciară, situate în afara Acordului de aderare a UE la Convenția EDO, care să permită aplicarea, în paralel și armonios, a ambelor sisteme supranaționale de protecție a drepturilor omului – sistemul UE și sistemul Convenției EDO, deoarece statele membre ale UE sunt în continuare obligate să respecte atât dreptul UE, cât și Convenția EDO.

În cazul în care aderarea preconizată de Tratatul de la Lisabona va deveni totuși realitate, această etapă va marca intersectarea, interacțiunea și armonizarea a două sisteme de drept aparținând unor organizații supranaționale diferite (UE și Convenția EDO), proces de natură să producă o evoluție importantă în consolidarea protecției drepturilor fundamentale în Europa.

Această consolidare a protecției drepturilor fundamentale în Europa ar putea fi creată dacă vor fi introduse unele proceduri prin care va putea fi exercitat un control de legalitate reciproc și simetric de către cele două instanțe supranaționale, deoarece actele emise de instituțiile UE ar putea deveni obiectul controlului de legalitate a CEDO,

¹ [http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/hrpolicy/Accession/Meeting_reports/47_1\(2013\)008rev2_EN.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/hrpolicy/Accession/Meeting_reports/47_1(2013)008rev2_EN.pdf), consultat la data de 10 aprilie 2014.

² Avizul 2/13, CJUE.

iar CJUE ar putea să verifice dacă actele emise de instituțiile UE sunt conforme cu dispozițiile Convenției EDO¹.

Totodată, consolidarea protecției drepturilor fundamentale în Europa ar putea fi determinată de importanța deținută de dreptul și practica jurisdicțională privind Convenția EDO, care, potrivit unor opinii exprimate în doctrină², „rămân, până acum, principalul vector al ordinii publice europene”³, iar integrarea UE în acest sistem nu poate decât să contribuie la protejarea drepturilor fundamentale în Europa.

De asemenea, aderarea UE la Convenția EDO va permite continuarea procesului de convergență a jurisprudenței Curții de la Strasbourg cu cea a Curții de la Luxemburg în materia protecției drepturilor omului în Europa⁴. Având în vedere faptul că cele două instanțe sunt deja apropiate din punct de vedere jurisprudențial prin influența Curții de la Strasbourg asupra Curții de la Luxemburg⁵, aderarea UE la Convenția EDO a fost chiar considerată de unii autori „încununarea unei receptări materiale progresive a Convenției europene a drepturilor omului în jurisprudența Curții de Justiție, pe care Carta drepturilor fundamentale a confirmat-o deja, și pentru care aderarea nu va însemna decât traducerea în planul mecanismelor procedurale de protecție”⁶.

¹ A. Petrescu, *EU Accession to the ECHR: The Potential Solutions to Post-Accession Problems and the Effect on Individual Human Rights Protection. More protection for the individual or just tying the knot between two big European actors?*, în RRDE nr. 6/2011, p. 145.

² B. Selejan-Guțan, *Spațiul european al drepturilor omului. Reforme. Practici. Provocări*, Ed. C.H. Beck, București, 2008, p. 7.

³ *Idem*.

⁴ Pentru o analiză mai detaliată a elementelor de convergență judiciară în relația dintre CEDO și CJUE, a se vedea *infra*, Cap. 5, Secț. 2, subpt. 3.1.

⁵ Conform art. 6 alin. (3) TUE, „drepturile fundamentale, astfel cum sunt garantate prin Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și astfel cum rezultă din tradițiile constituționale comune statelor membre, constituie principii generale ale dreptului Uniunii”; P. Craig, G. De Búrca, *EU Law, Text, Cases and Materials*, ed. a 5-a, Oxford University Press, Oxford, 2011, p. 395.

⁶ O. de Schutter, *L'influence de la Cour européenne des droits de l'homme sur la Cour de Justice des Communautés européennes*, în G. Cohen-Jonathan, J.-F. Flauss, *Le rayonnement international de la Cour de européenne des droits de l'homme*, Bruylant, Bruxelles, 2005, p. 242.

Respectiv, astfel, aderarea UE la Convenția EDO prevăzută de Tratatul de la Lisabona va permite CJUE să protejeze drepturile fundamentale, așa cum sunt garantate prin Convenția EDO, în cadrul UE, ca principii generale ale dreptului UE, dar va crea și posibilitatea ca CJUE să coopereze la nivel procedural, într-un cadru juridic modern, oferit de Acordul de aderare a UE la Convenția EDO, cu instanța de la Strasbourg, conform principiului complementarității.

Pe lângă cele două modificări legislative majore menționate anterior, Tratatul de la Lisabona a introdus și alte elemente de noutate în materia protecției drepturilor fundamentale, care au contribuit, deopotrivă, la creșterea importanței drepturilor fundamentale în cadrul UE.

Astfel, au fost extinse competențele UE, atât cele pe plan intern, cât și cele pe plan extern¹, ceea ce a favorizat o extindere a sferei de aplicare a dreptului UE. Această extindere a avut ca efect multiplicarea domeniilor în care instanțele naționale ale statelor membre pot formula cereri pentru pronunțarea unei hotărâri preliminare către CJUE, în special în ceea ce privește domeniul spațiului de libertate, securitate și justiție², precum și creșterea importanței rolului instanțelor statelor membre în ceea ce privește punerea în aplicare a drepturilor fundamentale protejate la nivelul UE și prevăzute de Cartă.

La nivel instituțional, Tratatul de la Lisabona își propune eficientizarea funcționării sistemului jurisdicțional al UE, reformând CJUE din punctul de vedere al structurii sale organizatorice, extinzând controlul jurisdicțional al Curții asupra altor instituții și conferindu-i acesteia noi competențe.

Astfel, începând cu 1 decembrie 2009, Tratatul de la Lisabona modifică denumirea instanțelor UE; CJUE reprezintă ansamblul sistemului

¹ P. Craig, *Competence and Member State Autonomy: Causality, Consequence and Legitimacy*, în H.W. Micklitz, B. Witte (ed.), *The European Court of Justice and the Autonomy of the Member States*, Oxford Legal Studies Research Paper, Intersentia, Antwerp, 2012, pp. 11-12; M. Cremona, *External Relations and External Competence: The Emergence of an Integrated Policy*, în G. de Búrca și P. Craig (ed.), *The Evolution of EU Law*, Oxford University Press, Oxford, 1999, p. 139.

² Cereri pentru pronunțarea unei hotărâri preliminare ce au ca obiect imigrația, azilul, vizele, cooperarea polițienească și judiciară; cooperarea polițienească și judiciară erau integrate în cel de-al treilea pilon, anterior intrării în vigoare a Tratatului de la Lisabona.

jurisdicțional al UE, care este alcătuit din: Curtea de Justiție, Tribunalul (denumit anterior „Tribunalul de Primă Instanță”) și tribunalele specializate (denumite anterior „camere jurisdicționale”)¹.

Controlul jurisdicțional al CJUE este extins atât din punctul de vedere al actelor ce pot face obiectul unor acțiuni în fața CJUE, aceasta având posibilitatea acum de a analiza legalitatea actelor Consiliului European și a actelor agențiilor și organelor UE, cât și din punctul de vedere al sferei persoanelor care pot iniția acțiuni în fața CJUE².

Domeniul de intervenție a CJUE este extins, totodată, la spațiul de libertate, securitate și justiție, ceea ce constituie o evoluție în sistemul jurisdicțional al UE, având ca efect faptul că și actele referitoare la vize, la azil, la imigrare și la alte politici privind libera circulație a persoanelor pot face, după intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona, obiectul controlului de legalitate a CJUE. De asemenea, ca urmare a eliminării structurii UE bazate pe piloni, aria de competență jurisdicțională materială a CJUE de soluționare a cererilor pentru pronunțarea unei hotărâri preliminare a fost extinsă, iar instanțele tuturor statelor membre, inclusiv cele din cadrul primului grad de jurisdicție, au dobândit dreptul de a formula cereri pentru pronunțarea unei hotărâri preliminare către CJUE în materia azilului, drept care a și fost exercitat, în mod susținut, după intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona³. Înlăturarea structurii UE bazată pe piloni a conferit CJUE o competență jurisdicțională generală și exclusivă de a interpreta dispozițiile dreptului UE, dar și de a exercita controlul de compatibilitate a actelor UE și a actelor statelor membre cu dispozițiile dreptului UE. Totodată, competența jurisdicțională generală a CJUE a fost extinsă prin atribuirea funcției de control jurisdicțional exclusiv asupra tuturor categoriilor de acte normative UE (regulamente, directive și decizii),

¹ Conform art. 19 alin. (1) TUE.

² Art. 263 și art. 271 TFUE.

³ Instanțele naționale au formulat un număr mare de trimiteri preliminare în domeniul procedurilor de azil după anul 2009; de exemplu, cererile ce au făcut obiectul cauzelor conexe C-411/10 și C-493/10, *NS* și *ME*, CJUE.

În același sens, a se vedea și *Manualul de drept european în materie de azil, frontiere și imigrație*, întocmit de Agenția pentru drepturi fundamentale a UE, disponibil în limba română la adresa http://fra.europa.eu/sites/default/files/handbook-law-asylum-migration-borders-2nded_ro.pdf, 2014, pp. 22-23, consultat la data de 13 decembrie 2014; *idem*, p. 86.